

КОЖУХОВА Ольга Тарасівна,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної
діяльності НПУ Донецького
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

УМРИХІНА Ірина Олександрівна,
завідувач кафедри адміністративно-
правових дисциплін факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії,
доцент

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРАВОВІ ТА ЦІННІСНІ АСПЕКТИ

В умовах збройної агресії проти України проблема української ідентичності набуває особливої актуальності, оскільки саме вона виступає важливим чинником суспільної згуртованості, стійкості держави та здатності народу до опору. Війна суттєво вплинула на процеси самоідентифікації українського суспільства, сприяла переосмисленню національних цінностей, ролі держави та відповідальності громадян. Метою цієї доповіді є аналіз правових і ціннісних аспектів української ідентичності в умовах збройної агресії, а також визначення її ролі у збереженні суверенітету, національної безпеки та суспільної згуртованості України.

Серед українських науковців найпоширеніше визначення ідентичності пов'язане з її розумінням як сукупності рис та ознак, на підставі яких людина чи група співвідносять або ототожнюють себе із певною соціальною групою, спільнотою. Водночас, ідентичність як сукупність рис та ознак є підставою для вирішення людини, групи з-поміж інших, відповідно, людей, груп (спільнот). «Ідентифікація» є процесом такого ототожнення. Отже, співвідношення між поняттями «ідентичність» та «ідентифікація» є таким: ідентичність у різноманітних її виявах і формах є результатом процесу ідентифікації. Процес ідентифікації може бути усвідомленим або неусвідомленим [1, с. 75].

На рівні самоідентифікації ключовою стала категорія «громадянин України», яка домінує над етнічною або мовною приналежністю. За даними станом на серпень 2022 р. 94 % опитаних визначали себе саме як громадяни України, тоді як цей показник раніше був помітно нижчим [2]. Ще одним знаковим чинником трансформування ідентичності під впливом війни стала культурна деколонізація, що набрала більших обертів. Видимими знаками зміни є перейменування вулиць, демонтаж пам'ятників, ухвалення законів про

деколонізацію й дерусифікацію (наприклад, Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» від 2023 року) [3].

Захист української ідентичності має чітке правове підґрунтя та забезпечується системою національного законодавства. Конституція України закріплює засади суверенітету й територіальної цілісності держави, визначає український народ як носія влади, а українську мову – як державну, що в сукупності формує нормативну основу існування української політичної нації. Обов'язок громадян щодо захисту Вітчизни, проголошений Основним Законом, набуває особливого значення в умовах збройної агресії та безпосередньо пов'язується із збереженням національної ідентичності.

Важливу роль у правовому забезпеченні української ідентичності відіграють спеціальні закони України, зокрема «Про національну безпеку України» та «Про забезпечення функціонування української мови як державної», які спрямовані на захист національних інтересів, суспільної стійкості та культурно-мовної самобутності. У міжнародно-правовому вимірі право українського народу на збереження власної ідентичності ґрунтується на принципі самовизначення народів, закріпленому в Статуті ООН та міжнародних договорах, що підтверджує легітимність зусиль України щодо захисту своєї державності й національних цінностей.

Ціннісні засади української ідентичності в умовах збройної агресії виступають ключовим фактором консолідації суспільства та формування його світоглядної орієнтації. Свобода, гідність та незалежність набувають особливої значущості як базові цінності, що визначають не лише політичний вибір громадян, а й їхнє ставлення до держави та власної ролі в суспільстві. Війна спричиняє переосмислення традиційних національних цінностей і водночас стимулює формування спільної ціннісної платформи, яка об'єднує різні соціальні та регіональні групи на основі солідарності, відповідальності та патріотизму. Таким чином, ціннісні орієнтири виступають не лише моральним, а й соціально-правовим механізмом зміцнення української ідентичності.

Формування української ідентичності відбувається також через збереження та популяризацію історичної пам'яті, культурних традицій і національної символіки, що створює відчуття безперервності та спадкоємності поколінь. Саме усвідомлення спільного історичного досвіду та ціннісних орієнтирів сприяє консолідації суспільства, формує колективну відповідальність за майбутнє держави та посилює відчуття належності до української нації. Така інтеграція культурних, моральних і соціальних чинників забезпечує стійкість ідентичності навіть в умовах значних зовнішніх і внутрішніх викликів.

Отже, українська ідентичність виступає комплексним соціально-культурним і ціннісно-правовим феноменом, який визначає самосприйняття громадян, форму їхньої громадянської позиції та здатність суспільства до консолідації у складних умовах. Збройна агресія проти України виступає

